

3. Студентське самоврядування як невід'ємна складова демократизації вищої школи : рекомендації щодо проведення у ВНЗ першої лекції / уклад. : М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, К. М. Левківський, В. І. Даниленко; відп. ред. М. Ф. Степко. – К. : Знання, 2005. – С.14-16.
4. Управління університетом: проблеми та шляхи їх вирішення; матеріали міжнар. семінару (Львів, 23-24 лист. 2001 р.). – Львів-Дрогобич : Коло, 2002. – С.206-211.
5. Стецюк П. Конституційно-правові основи організації студентського самоврядування в Україні П. Стецюк / Управління університетом: проблеми та шляхи їх вирішення; матеріали міжнар. семінару (Львів, 23-24 лист. 2001 р.). – Львів-Дрогобич : Коло, 2002. – С.255-260.
6. Тополь Ю. О. Навчально-виховний процес в юридичному вузі очима студента-випускника: стан, проблеми, напрямки вдосконалення Ю. О. Тополь // Вісник ХІРУП. – 2003. – №1 (5). – С.255-260.
7. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / [Бартенева І. О., Богданова І. М., Бужина І. В. та ін.; Південноукр. держ. пед. ун-т (м.Одеса). – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2002. – С.305.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – С.326-327.

Анотація

А.І.Денищук

Студенческое самоуправление – важное педагогическое условие формирования моральной культуры будущих специалистов в сфере права

Стаття посвячена розвитку студентського самоуправління на сучасному етапі. На основі аналізу наукової літератури, зарубіжного і вітчизняного досвіду роботи розглядаються актуальні проблеми діяльності самоуправленських структур – важливої складової демократизації вищої школи. Розкрито сутність поняття „студенческое самоуправление”, ціль його створення, напрямки діяльності, роль в формуванні моральної культури студентства

Ключевые слова: студенческое самоуправление, будущие юристы, нравственная культура.

Summary

O.I.Denyshchuk

Students' Self-Governing – the Important Pedagogical Condition of Moral Culture Formation of the Future Specialists in the Sphere of Law

The article deals with the problem of development of the students' self-governing on the modern stage. On the basis of the analyses of scientific literature, foreign and home experience of work, the actual problems of self-governing structures' activities – the important component of high school democratization are examined. The essence of the notion "students' self-governing", its creation's purpose, directions of the activity, its role in the formation of the students' moral culture is revealed.

Key words: students' self-governing, future lawyers, moral culture.

Дата надходження статті

„18” вересня 2008 р.

УДК 371.134

О.О.ЗАГІКА,
аспірант
(м.Хмельницький)

Особенности формирования технологической культуры педагога в условиях инновационного развития профессионально-технической освіти

У статті розглянуті науково-методичні підходи до формування технологічної культури педагога професійно-технічного навчального закладу в умовах інноваційного освітнього середовища.

Ключові слова: технологізація освіти, інноваційний розвиток професійно-технічної освіти, педагогічна майстерність, технологічна культура, педагогічні технології, інноваційні педагогічні технології.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Сьогодні з уст педагогічної і наукової громадськості не сходять термін „технологізація освіти”. На цей процес, який історично триває безперервно, покладаються великі надії. Він покликаний удосконалити діяльність педагогів, привівши її у відповідність до вимог науково-технічного прогресу. Щодо педагогів, які працюють у сфері професійно-технічної освіти, то ця необхідність подвоюється у зв'язку з переходом підприємств до роботи в умовах ринкової економіки.

Оскільки система професійно-технічної освіти в сучасних умовах розглядається як одна з галузей ринкової економіки, що забезпечує сферу виробництва та послуг кваліфікованими робітничими кадрами, то природно виникає необхідність єдиного системного підходу до планування й реалізації процесу професійного навчання. Так, виникла необхідність термінової розробки й реалізації комплексу заходів

щодо адаптації системи ПТО до ринкових умов, виведення її на якісно новий рівень. У цьому неабияка роль відводиться технологізації освіти, впровадженню інновацій в освітній процес, формуванню технологічної культури педагога професійної освіти.

Аналіз досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблемам інноваційного розвитку професійно-технічної освіти присвячені праці Н.І. Бугай, Л.І. Даниленко, Н.Г. Ничкало, В.В. Олійника, В.В. Паржницького, В.О. Радкевич, О.І. Щербак та ін. Аспекти технологізації освіти та технологічної культури педагога розглянуті у дослідженнях та публікаціях Б.П. Бричка, О. Єршової, Л.О. Комісарової, М.М. Левиної, В.М. Монахова та ін.

Формулювання цілей статті... У теорії філософії освіти XXI століття звертається увага на те, що особливо важливою є підготовка високопрофесійних педагогічних та науково-педагогічних працівників, які відповідають інтеграційному критерію „педагогічна майстерність – мистецтво комунікативності + нові технології” [4, 15]. Для оптимізації навчально-виховного процесу в сучасних умовах саме технологізація професійно-технічної освіти зумовлює необхідність формування технологічної культури педагога.

Покладаючись на дослідження науковців, спробуємо обґрунтувати необхідність технологізації освітнього процесу в ПТНЗ, виокремити науково-методологічні підходи до формування технологічної культури педагога професійно-технічного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу... Дослідниця проблем професійно-технічної освіти Н.Г. Ничкало відзначає, що перспективи розвитку професійно-технічної освіти в умовах глобалізації та інтеграційних процесів – одна з надзвичайно актуальних і водночас складних проблем не лише в Україні, а й на міжнародному рівні. У даному контексті дослідниця звертається до Конвенції ЮНЕСКО з технічної і професійної освіти (10 листопада 1989 р.), у статті 4 якої зазначено: «Необхідно періодично переглядати структури технічної і професійної освіти, навчальні плани і програми, методи навчання і навчальні матеріали, а також форми співробітництва між шкільною системою і світом праці з тим, щоб забезпечити їх постійний зв'язок з досягненнями науково-технічного прогресу і розвитком культури, зі змінами у сфері зайнятості в різних секторах економіки [5, 134].

Дослідниця В.О. Радкевич переконана, що для ПТНЗ стає необхідною зміна пріоритетів у навчальному процесі, тобто перехід від навчання предметно орієнтованого (основна мета якого – передача змісту даної предметної галузі) до навчання, спрямованого на розвиток учня, на формування його мотиваційної сфери, незалежного стилю мислення і загальнонавчальних умінь. Це стосується не тільки викладання, а й системи оцінювання, яка поряд із загальнопізнавальними, загальнонавчальними і предметними знаннями має включати і способи діяльності, досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу, людей і власне до себе [7, 5].

В.О. Радкевич зазначає, що поряд з високим рівнем дидактичної компетентності для педагогів професійно-технічної освіти не менш важливою є наявність педагогічної майстерності, що ґрунтується на володінні педагогічними технологіями і педагогічною технікою спрямування теоретичних знань у професійно-практичну сферу діяльності. Отже, майстер виробничого навчання повинен володіти й розвивати в собі такі професійно значущі якості, як системне мислення, здатність до рефлексії, технологічну культуру, готовність до професійно-особистісного зростання, самоорганізації та самореалізації, особистісна, соціальна та спеціальна компетентності та ін. [8, 11].

Дослідниця Л.О. Комісарова відстоює думку, що в першу чергу у професійно-технічній освіті треба відійти від стереотипів. Мова йде не тільки про те, щоб майстер виробничого навчання вмів методично грамотно викладати, а також був професіоналом високого рівня. Майстерність визначається вміннями систематизувати, планувати професійну педагогічну діяльність, визначати для себе, якою повинна бути послідовність педагогічних дій. А для цього необхідно формувати технологічну культуру майстрів виробничого навчання, адже висококваліфікованого робітника може підготувати лише досвідчений майстер [3, 30].

Сутність і шляхи формування технологічної культури педагога найбільш повно розкриті у дослідженнях М.М. Левиної. Під технологічною культурою розуміється оволодіння логікою професійної поведінки педагога, досвідом креативної діяльності, способами організації технологічних процесів, адаптація їх до цілей гуманізації та гуманітаризації освіти.

Інші дослідники розкривають сутність технологічної культури через акцентуацію її нормативної функції, підкреслюючи тим самим необхідність носіїв культури дотримуватися освітніх стандартів за допомогою використання певних дидактичних модулів (В.М. Монахов, Ю.О. Овакімян, В.П. Пустовойтов, Б.Н. Полозов) [3, 31].

Б.П. Бричок робить висновок, що технологічна культура педагога – це його професійна компетентність, що передбачає здатність вчителя орієнтуватись у інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб високотехнологічного суспільства, застосовувати технології у педагогічному процесі, давати оцінку процесові й досягнутим результатам [1, 32].

Саме тому, як констатує дослідниця О.Єршова, ефективним у даній ситуації є використання інноваційних технологій навчання, спрямоване на розкриття творчого потенціалу й особистості кожного учня, діагностику особистісного розвитку, ситуаційне проектування, адже майбутній робітник повинен бути не тільки грамотним, а й компетентним: повинен вміти використовувати одержані знання в умовах сучасного виробництва, вміти орієнтуватися у виробничій ситуації, вирішувати виробничі проблеми, швидко перебудовуватися на виконання інших завдань – тобто жити в умовах ринкової економіки.

І саме від педагогів професійної освіти насамперед залежить, чи отримають учні необхідні знання та навички, чи зможуть їх творчо використовувати, чи стануть вони професійно грамотними, конкурентоспроможними робітниками. Тому викладачі спеціальностей та майстри виробничого навчання працюють над освоєнням нових педагогічних технологій і застосовують їх у своїй педагогічній діяльності [2, 16].

В.В.Паржницький розкриває сутність педагогічної технології, визначаючи різницю між нею і методами та методикою навчання. Він наголошує на тому, що педагогічні технології ширші за змістом від методів навчання чи методики навчання. Якщо метод навчання – це спосіб взаємопов'язаної діяльності викладача та учнів, спрямований на вирішення комплексу завдань навчально-виховного процесу, а методика навчання – це система науково обґрунтованих методів, правил і прийомів навчання предмету, то технологія навчання – це інструментарій досягнення мети навчання (систематичне та послідовне впровадження на практиці попередньо спроектованого процесу навчання, система способів і методів досягнення мети при управлінні процесом навчання). Сутність педагогічних технологій полягає в попередньому проектуванні процесу навчання з врахуванням дидактичних цілей і необхідного рівня засвоєння. Педагогічна технологія у процесі навчання складається зі змістового і процесуального компонентів. Змістовий компонент містить концептуальну, діагностичну та дидактичну складові, а процесуальний визначає процес навчання.

Дослідник пропонує класифікувати педагогічні технології за трьома напрямками: мотиваційні (забезпечення оптимального педагогічного спілкування; індивідуальний підхід до учнів, підвищення оцінки особистості; переконання, орієнтація на особисті приклади; формування професійного інтересу, забезпечення зацікавленості; орієнтація на практичну сутність навчального матеріалу; орієнтація на конкретну професійну діяльність); діяльнісні (репродуктивні – алгоритмічні дії або дії за чітко описаними правилами, інструкціями у відомих умовах; проблемно-розвиваючі – навчання вміню самостійно приймати рішення, виконувати завдання, які вимагають перенесення відомих знань і способів діяльності в новій ситуації та спрямовані на розвиток професійного мислення; евристичні – організація діяльності продуктивного характеру, застосування системи методів проблемно-мотиваційного навчання, завдань, спрямованих на пошук нових способів діяльності, самостійного вирішення завдань, виявлення творчості); управлінські (встановлення вихідного стану процесу, який підлягає керуванню: виявлення актуальних для вивчення даної теми знань, умінь, досвіду учнів, їхніх індивідуально-психологічних особливостей; визначення програми дій: вибір педагогічних технологій засвоєння; отримання інформації про засвоєння: контроль знань та умінь учнів; опрацювання інформації про засвоєння з метою визначення оцінки; відпрацювання коригуючих впливів і прийняття рішень про доповнення до програми дій для кращого засвоєння навчального матеріалу [6, 63-65].

Зважаючи на те, що до педагогічної технології входить система умінь, що забезпечує проектування й реалізацію навчально-виховного процесу, педагог професійного навчання має оволодіти вміннями організації кожного етапу професійно-педагогічної діяльності на основі врахування низки чинників пріоритетності цілей професійно-технічної освіти, специфіки змісту навчання, вікового й освітнього рівня учнів, фізичного стану, рівня навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Реалізація педагогічних технологій передбачає володіння кожним педагогом професійної школи педагогічною технікою, тобто способами і засобами керування собою та впливу на інших, спрямованими на організацію педагогічної взаємодії з учнями. До засобів педагогічної техніки відносять психологічні вміння, що забезпечують володіння собою, способами реалізації, емоційної самореалізації, заміни негативних емоцій на позитивні, створення робочого творчого самопочуття.

Педагоги професійної школи зможуть реалізовувати сучасні дидактичні концепції за умови, якщо їхня діяльність здійснюватиметься на широкій науковій основі, зокрема з урахуванням провідних теоретичних положень, обґрунтованих вченими з проблем теорії і методики професійної освіти, педагогічною досвідом, що відображає нове мислення викладачів і майстрів виробничого навчання. Безумовно, це потребує від педагогів ПТНЗ готовності до діяльності дослідницького характеру, зокрема вміти здійснювати аналіз виробничого або педагогічного процесу, виявляти причини, що призвели до негативних наслідків, визначати педагогічні умови, котрі забезпечують результативність процесу навчання, критерії оновлення змісту професійної освіти, проектувати педагогічні технології, моделювати навчально-виробничий процес тощо.

Зміни, що відбуваються в системі професійно-технічної освіти, спонукають нас до удосконалення навчально-виховного процесу, пошуку нових методик та технологій. Адже підвищення якості

професійної підготовки майбутніх фахівців можливе лише за умови ефективної організації навчально-виховного процесу.

Ми намагалися дослідити особливості формування технологічної культури педагога та умови впровадження інноваційних освітніх технологій в навчальний процес ПТНЗ (на прикладі Вищого професійного училища №25 м. Хмельницького) через науково-методичну проблему, яка й виражає ці особливості, враховує специфіку інженерно-педагогічного колективу та учнівського контингенту професійно-технічного навчального закладу, становить єдину систему роботи, виражає комплексний підхід до вирішення даного питання.

Обравши п'ять років тому єдиною методичною темою „Особистісно-професійний розвиток і саморозвиток педагога та учня”, ми вмістили в неї всі завдання, які були і є дотепер на часі для системи ПТО. Активне впровадження інноваційних технологій органічно вплелось в завдання, що виходили з поставленої перед колективом науково-методичної теми.

Ми розуміли: щоб механізм впровадження інноваційних педагогічних технологій запрацював, педагог має: володіти технологією, яка дозволяє правильно організувати навчальний процес з учнями; розуміти закони соціального розвитку; володіти знаннями сучасної педагогіки.

Одним із напрямів дослідницької діяльності викладачів і майстрів виробничого навчання є розробка та експериментальна перевірка педагогічних технологій, запропонованих навчально-методичних комплексів. Надається перевага особистісно орієнтованим, розвивальним, активним та інтерактивним методам і формам організації навчального процесу, при яких навчальний процес відбувається на основі постійної активної взаємодії учнів та педагогів.

Проте наш досвід підтверджує висновки науковців, які досліджують актуальні проблеми професійно-технічної освіти, про те, що специфіка системи ПТО породжує ряд проблем у впровадженні інноваційних технологій. Так, організація самостійної роботи педагогів по засвоєнню інноваційних педагогічних технологій впирається в складні соціально-економічні умови, в яких перебувають інженерно-педагогічні працівники, в консерватизм і низьку мобільність певної частини педагогічного колективу, у професійне старіння окремих педагогів (неприйняття нового, канонізація власного досвіду) та морально-естетичне старіння (нерозуміння молоді, її смаків та інтересів); недостатній професіоналізм і кваліфікація частини майстрів виробничого навчання, якими стають в основному колишні учні цього ж навчального закладу.

Нелегко працювати і з контингентом ПТНЗ, значній частині якого властиві низький рівень знань та умінь, відчуження від навчальних цінностей і завдань, відраза до навчання. Педагог має докласти чимало зусиль, аби розбудити в такому учневі інтерес до навчання, до професії, пізнавальну активність. При цьому вибір навчальних технологій має велике значення.

Висновки і перспективи подальших досліджень... Отже, якісні зміни в підготовці майбутніх фахівців зумовлюють необхідність формування технологічної культури педагога в умовах інноваційного розвитку ПТНЗ, пошуку шляхів оптимізації освітнього процесу, запровадження в навчальний процес нових форм і методів організації навчальної діяльності учнів.

Діяльність педагога професійного навчання, пов'язана з проектуванням і реалізацією педагогічних технологій, буде ефективною за умови наявності в нього системи прогностичних, проектувальних, конструктивних, організаційних, комунікативних, рефлексивних, аналітичних та інших умінь.

Для цього потрібно створити оптимальні умови в ПТНЗ, а саме: мотиваційні, кадрові; матеріально-технічні; науково-методичні; фінансові; організаційні, нормативно-правові; інформаційні.

Крім того ми дійшли висновку, що інноваційний педагогічний досвід є досвідом колективним. Проте при виборі конкретних технологій, стратегії і тактики навчальної діяльності колектив має врахувати умови, в яких перебуває, або ж змінити їх для того, щоб освіта набула для учнів істинно життєвого сенсу. Тому кожен професійно-технічний навчальний заклад має стати певною моделлю такого досвіду зі своєю, ефективною саме для даного закладу структурою, зі своєю стратегією та перспективою.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бричок Б. П. Сутність педагогічної культури викладача ВНЗ / Б. П. Бричок // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць. – Хмельницький : ХГПА, 2007. – Вип.2. – С.29-31.
2. Єршова О. Педагогічні технології у професійному навчанні / О. Єршова // Професійно-технічна освіта. – 2005. – №2. – С. 16-17.
3. Комісарова Л. Формування технологічної культури майстрів виробничого навчання / Л. Комісарова // Професійно-технічна освіта. – 2006. – №1. – С. 30-32.
4. Кремень В. Г. Філософія освіти XXI століття / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія. – 2003. – №1. – С.15.
5. Ничкало Н. Г. Професійна освіта і навчання: проблеми взаємозв'язку з ринком праці / Ю. Вайс, Н. Ничкало, А. Сімак [та ін.] // Формування широкої кваліфікації робітників: Вклад ПТО у розвиток трудового потенціалу XXI століття (зб. матер., підгот. у рамках реалізації укр.-нім. Проекту „Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні”) . – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. – 168 с. – С. 134-147.
6. Паржницький В. В. Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ // Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: наук.-метод. зб. [упоряд. Н. І. Бугай]. – Вип.1. – К., 2005. – 236 с. – С. 63-70.

7. Радкевич В. Дослідницькі засади діяльності педагога професійної школи / В. Радкевич // Професійно-технічна освіта. – 2006. – №4. – С. 5-7.

8. Радкевич В. Інноваційні процеси у сучасній професійній школі / В. Радкевич // Професійно-технічна освіта. – 2005. – №1. – С. 9-11.

Анотація

Е.О.Загика

Особенности формирования технологической культуры педагога в условиях инновационного развития профессионально-технического образования

В данной статье автором сделана попытка проанализировать научно-методические подходы к формированию технологической культуры педагога профессионально-технического учебного заведения в условиях инновационной образовательной среды.

Ключевые слова: технологизация образования, инновационное развитие профессионально-технического образования, педагогическое мастерство, технологическая культура, педагогические технологии, инновационные педагогические технологии

Summary

O.O.Zagika

Peculiarities of forming of technological culture of the pedagogue within the conditions of innovational development of professional technical education

In the article the author attempts to analyze scientific-methodical approaches to the formation of the technological culture of a pedagogue of the professional technical school within the conditions of innovational educational surroundings.

Key words: techologization of education, innovation development of professional technical education, mastership of the pedagogue, technological culture, pedagogical technologies, innovational pedagogical technologies.

Дата надходження статті

„22” жовтня 2008 р.

УДК 371.134+373.2:347.782

Л.В.ЗДАНЕВИЧ,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Підготовка майбутніх вихователів до використання творів живопису як засобу розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку

У статті описано підготовку студентів-дошкільників до використання творів живопису як засобу розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку, подано послідовність вправ за даною методикою, наведено приклади планування практичних занять з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: твори живопису, монологічне мовлення, діти старшого дошкільного віку, дидактична картина, планування.

Постановка проблеми в загальному вигляді... У світовій науці на сьогоднішній день освітнє значення мистецтва набуло соціокультурного змісту і стало одним із провідних чинників розвитку особистості. В.П.Іванова вважала, що мистецтво дає людині унікальну можливість пережити чужий досвід зберігаючи власну автономність, і зумовлює таку універсальну самовизначеність кожній людині, якої та не досягла б, користуючись тільки засобами й інструментами логічного пізнання.

У субсфері „Світ мистецтва” Базового компонента дошкільної освіти в Україні розкрито зміст освіти дошкільника за основними для цього віку видами мистецтва – образотворчим, музичним, театральним, літературним. Кожне з них саме по собі важливе для становлення особистості дошкільника, його художньо-естетичного розвитку, виховання основ смаку. Їхній синтез ще більше посилює, урізноманітнює вплив на дитину, розкриває перед нею життя в його різноманітності та красі.

Важливою складовою системи естетичного виховання є мистецька діяльність дошкільника, яка об'єднує різні види образотворчої діяльності, а також словесну творчість. У ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний, естетичний, пізнавальний, трудовий... Основна мета естетичного виховання – виховання культури почуттів – як естетичних і моральних, так і спеціальних (почуття лінії, форми, кольору, ритму, композиції, інтонації тощо).

Специфіка ознайомлення дошкільника з мистецтвом полягає в обмеженості її технологічного аспекту, з одного боку, в поєднанні з буянням дитячої фантазії, нескінченним рядом художніх образів, із другого. Самобутність останніх визначає мистецьку цінність духовних і рукотворних витворів, становить суть дитячої творчості. Головне завдання – розвинути в дитини сприйнятливність як базову особистісну